

Европейски проект VS/2013/0388

„Да определим приоритетите и насочим усилия за преодоляване на кризата и успешно изпълнение на Европейската стратегия по заетостта 2020 – европейска инициатива на ЕФФАТ”.

Основни насоки и препоръки

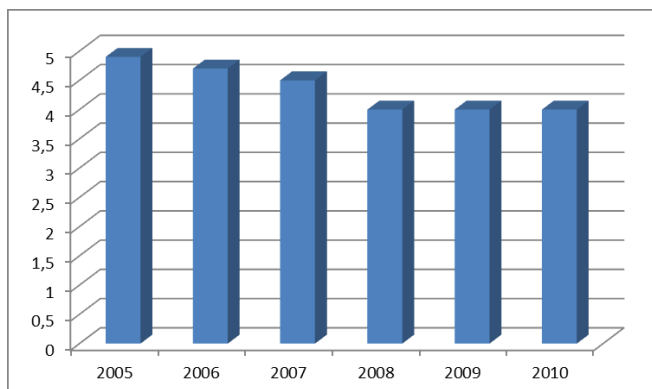

С подкрепата на Европейската комисия, ГД „Заетост, социални въпроси и включване”

1. Въведение

Проектът, към който се отнася тази брошура, е разработен в специфичния контекст, в който Европейската стратегия по заетостта 2020 е движеща сила във време, когато размерът и качеството на заетостта в селското стопанство са в състояние на дълбока промяна.

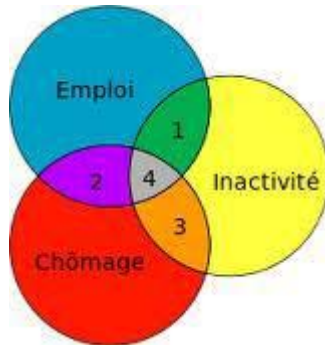
В същото време, разнообразното селско стопанство на Европа среща огромни предизвикателства в сферата на пазарите и продукцията, в структурата на селскостопанските предприятия, както и по отношение на адекватен отговор на увеличаващите се потребности (подпомагане за посрещане на нуждите на увеличаващото се население, увеличаване използването на възобновяеми източници на енергия и др.), с поглед към новите технологии и ноухау, към навлизането на нови ключови играчи (доставчици на услуги, инвеститори и т.н.) в 28 страни-членки, които по своя преценка залагат свои собствени стратегии и приоритети.

Заетостта в земеделието е обусловена от тези структурни промени и като цяло предлага възможности и условия за работа, при които работата на пълен работен ден става все по-голяма рядкост, а платената заетост се увеличава. Въпреки това, селското стопанство е индустрия, която зависи от ръчния труд в по-голяма степен от други икономически сектори

и сред работниците има по-голямо присъствие на жени.

Секторът се характеризира също и с големия дял на недекларираната заетост, което още повече намалява възможността му да се справи с предизвикателствата, които среща.

Съществуват три измерения на селскостопанския контекст:

1. Растеж (на платената заетост)
2. Промяна (във функциите на работата)
3. Несигурност (на работните места)

Въпреки че придобиването на ясна визия за промените в заетостта остава трудна задача:

- Европейската комисия представи опит за картотекиране на европейско ниво, но методиката и резултатите от него не са единодушно приети;
- Не всички страни-членки имат ресурсите за точна оценка на структурните промени в селскостопанската заетост и липсва единство при тези, които ги имат;
- По дефиниция, незаконната заетост не е картотекирана. Нейната скала е изчислена по приблизителни прогнози.

Докладът, представен като част от този проект подчертава няколко близки до изследваните страни аспекта:

- Това, което представлява „недостиг”, всъщност са различните реалности в проучените страни. Затова докладът предлага дефиниция, за да направи възможни подобни анализи във всяка страна.
- Селското стопанство е сектор, който предлага заетост, която може да бъде по-атраaktivна, отколкото е представяна традиционно.
- Това означава, въпреки че секторът е относително привлекателен, особено за младите хора, ниските доходи и цената на труда в него възпрепятстват притока на млади в него.
- Отделно от специфичните за сектора въпроси, привлекателността може да се разглежда в по-широк аспект - атраktivността на селските райони е важен фактор, а заедно с него и условията за живот в най-широк смисъл.
- Секторът се променя, а това означава, че изисква непрестанно покачване на нивото на образованието, не само като стъпка със регулация, но и за да посреща новите предизвикателства (позеленяването, климатичните промени и др.)
- Професионализацията на някои професии означава, че заетостта трябва да има дълготрайни перспективи.

- Сезонната работа е позната част от европейското селско стопанство. Големият проблем, свързан с тази сфера, се състои в нейното увеличение за сметка на постоянната заетост, но също и във връзка с качеството и контролът по храните, които са централни за синдикалните проблеми на индустрията. Затова много страни са развили инструменти, за да подчертаят профильт на възможностите за работа в сектора.

Най-разпространените проблеми със набирането на работна ръка се пресичат и застъпват, илюстрирайки трудностите, които срещат основните играчи в сектора:

Фермерите не успяват напълно да разпознаят своите нужди или предявяват прекалено високи изисквания по отношение на формалната квалификация, умения и опит.	Възможната неефективност на пазара на труда и посредниците в него, увеличението на влиянието на фирми-посредници за намиране на работа, действащи на ръба или дори извън законовите рамки.	Работниците понякога са разглеждани като прекалено слабо подготвени, което повдига въпроса за професионалното обучение като мярка за осигуряването на по-добра способност за заетост сред работниците.
--	--	--

В това отношение, Европейският подход за първоначално и продължаващо професионално обучение, е оценен като дългосрочно решение само ако е осъществяван със съдействието на всички социални партньори.

Въпросът за подобряването на европейското споразумение за професионално обучение в сферата на селското стопанство от декември 2002г. беше отново повдигнат по време на дискусиите на фона на различието на старите страни-членки (повечето от които с течение на времето са развили специфични мерки) и тези, присъединени след 2004г. (в които остава несигурност по отношение а споразумението). Това споразумение, кобинирано с внимателното обмисляне на Европейския подход за първоначално и продължаващо професионално обучение, ще бъде предизвикателство за близкото и средно бъдеще.

Селскостопанските, селските и горски възложители на договори прилагат различен подход, най-вече поради по-голямото присъствие на млади работници в сравнение с останалите земеделски сектори. Освен това, изискваните качества за сключване на договор също са по-широкообхватни (работа в различни сфери, включително фермерски труд и такъв, свързан с природата, както и поземна работа и транспорт, специфични технически знания, комуникация и др.). Такъв подход би могъл добре да допълни този в селскостопанския сектор.

Наематено на млади хора е основен въпрос в селското стопанство, по който социалните партньори трябва да обърнат специално внимание и да изготвят подходящи отговори. Множество инициативи с различна успеваемост се провеждат в различните проучени страни. В тази сфера съществуват добри възможности за събиране и оценяване на различния опит в Европейския съюз и централизиране на добрите практики.

Докато сезонният труд е централен елемент в сектора (като следствие от естеството на работата), той също е и предмет на множество развития: сезонният труд е използван за

избягване на трудностите с наетите постоянни работници. Това обаче би могло да бъде единствено частична мярка, имайки предвид високите изисквания за професионални компетенции в сферата на селското стопанство, особено когато ситуацията включва използването на нелегална работна ръка. Това се смята също и за комбинирано адаптиране и гъвкава променлива, която се простира отвъд нуждите на сектора. Срещу това намаляване се включват и нови играчи (специализирани агенции), които стават все по-професионални и реагират в отговор на настоящите или спорни потребности: някои практики изискват пояснения, като съответствие със закона и статута на някои работници, които са фалшиво самонаети, например. И на последно място, докато статута на сезонните работници често пъти е синоним на оборот за персонала, изследването, проведено в рамките на този проект показва настоящата или потенциалната лоялност, която се равнива сред работниците, което подчертава, че е необходимо да се използват възможностите за превръщане на сезонните договори в постоянни такива.

2. Основни насоки

Област 1:

Модернизцията и професионализацията на селскостопанските работи/работни места повишава необходимостта от по-високи умения и резултира в несъответствие между тези потребности и възможността на фермерите да повишават заплащането на труда и следователно да привличат висококвалифицирани работници за най-високо квалифицираните работни места. Това, заедно с липсата на практически опит сред завършилите земеделски обучителни институции (колежи, училища и пр.) и множеството желаещи от други сектори, приюжда работодателите прие наемане на работна ръка да поставят личните качества пред други критерии¹.

Земеделието се явява сектор, който предлага работни места, които изискват все по-високо-компетентна работна ръка.

Структурните промени в сектора – и особено количеството на нормативни документи – са може би една от причините за трудностите на работодателите да формулират изискванията си към необходимата им работна ръка. Тези трудности рефлектират върху повишаване на изискванията към уменията и недостига на пригодността на работната сила за заетост в сектора.

Това наблюдение води до две основни препоръки:

<p>Да се проведе изследване за:</p> <ul style="list-style-type: none"> √ идентифициране на структурните промени, намеренията за наемане на работна ръка, критериите и методите в страните-партньорки в които липсват аналитични инструменти. √ Да се идентифицират трудностите (при наемане, критерии и пр. 	<p>Да се разработи обучителен модул за формулиране на потребностите (обучение по техники за набиране или подкрепа за наемане).</p>
<p>Работодателските организации или земеделските камари могат да инициират подход, които да следва дискусиата на социалните партньори.</p>	

¹ Findings of FNSEA's GP3 survey

Област 2:

Началното и продължаващото професионално обучение в повечето случаи е неадекватно към новите реалности. Последиците за пригодността за заетост както на постоянните, така и на сезонни работници е очевидна.

Необходим е общ европейски подход на социалните партньори за начално професионално обучение.

Тук могат да се приложат две възможни решения:

Придържайки се към Споразумението за професионално обучение от 2002г. социалните партньори трябва да иницират дебат, подкрепен с по-детайлно изследване на съдържанието, методите на преподаване и резултатите.	Преминаването към практически ориентирано съдържание е ключът да се отговори на нуждите на земеделския бизнес, като не се подлагат на съмнение професионалното развитие и подобрената пригодност за заетост.
---	--

Област 3:

Броят на фермите намалява и средния размер на фермерския бизнес се увеличава. От това следва аргументът, че така наречените семейни ферми са предпочитани по качествен признак за развитието на индустрия, която допринася за разширението на големи селскостопански предприятия. Причините за това се коренят в запазването и развитието на селските райони, включително и неблагоприятни такива, в ролята на фермерите за устойчивото управление и развитие на районите и в намаляването на депопулацията в селските райони. Комплексността на фермерската работа предлага нови възможности, които я правят по-атрактивна. От тази гледна точка, растежът на платената заетост се превръща във важен стратегически фокус.

Тези стратегически области трябва да се ориентират към четири критерия:

Централизиране на комуникационните кампании и тези за повишаване на съзнанието, които са довели до резултати с професионалните училища и колежи, а също и публични и частни агенции. Ролята на жените тук е особено съществена, тъй като те представляват почти половината работна ръка.	Поставяйки тези кампании в европейски контекст с фокус върху професионалната и географска мобилност, се дава възможността за продуктивна дискусия с насоченост към намаляване на неравнопоставеността между постоянните и сезонните работници, в частност на тези от чуждестранен произход.
Възобновяване на АГРИПАС, който представлява инструмент за постигане на златния стандарт.	Стандартизиране на услугите на агенциите и развитие на социална отговорност от страна на бизнеса.

Област 4:

Въпреки че селското стопанство като цяло заема относително по-малък дял от доходите на Европейския съюз², то е област на работа на пропорционално повече хора в сравнение с другите сектори. В този контекст трябва да бъде направена разликата между постоянните и сезонните работници, по отношение на равнопоставеността им.

² В сравнение с други значителни икономически сектори

Наблюдават се някои големи промени, които са допринесли за влошаването условията на труд на сезонните работници:

- условията на труд предполагат тежки физически натоварвания, които често са с повтаряем характер
- те са основен фактор за производство на продукцията, чиято променливост е от значение за успешно развиване на бизнеса, но също тъй са и променлива в изчисляване на разходите, защото заплатите в този сектор са много по-ниски за постоянно наетите, а какво да говорим за тези, които са наети без договор.
- Въпреки това те са ясен фактор за да се поддържа сектора конкурентноспособен – сезонната работа е форма на екстремална гъвкавост, която се прилага в няколко сектора, често пъти развивани синергично.

Тук могат да се приложат 4 области за обмисляне:

Съществуват подходящи схеми, които са развивани и прилагани, за да се даде на сезонните работници възможност за по-дългосрочна заетост, което пък намалява както несигурността, така и бедността.	Някои от примерите в изследването представят „договори, изпълнявани под условие”. Такъв тип договори могат да се адаптират и към селското стопанство в ЕС или дори чрез европейско споразумение.
Тази форма на гъвкавост е призната главно като възможност за конкурентноспособността на сектора. Въпреки това това „историческо икономическо преимущество” трябва да се използва при стриктно спазване на закона.	Стойността на сезонната работа може да се насърчи чрез информационна кампания сред ползвателите, като се подчертава, че по-скоро са в разрез със закона и нормите, отколкото само да поемат риск.
Признаване на специфичните трудности на сезонната работа може да бъде основа за други компенсации.	...като например за здраве, пенсионни права, и др.
Всички сезонни работници трябва да получат разбираема информация за трудовите си права, включително и пенсионните, на които той има право докато се движи и работи в Европа и внася в една или друга страна.	Пенсионните права могат да бъдат ограничени в някои случаи, като например когато сезонен работник се завърне в своята страна на произход.

Изброените в тази брошура препоръки не са каталог от мерки, които да се прилагат, а са по-скоро области на действие, по които националните и европейски социални партньори да продължат своята работа.